

Türkiye’de Çevrimiçi Psikolojik Danışma ile İlgili Yapılan Araştırmaların İncelenmesi *

An Investigation of Research on Online Psychological Counseling in Türkiye

Mehmet Buğra AKALIN¹, Mehmet GÜVEN²

¹Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, mehmetbugraakalin@gazi.edu.tr

²Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, mehmetguven@gazi.edu.tr

Makale Türü/Article Types: Derleme Makale/ Review article

Makalenin Geliş Tarihi: 29.05.2024

Yayına Kabul Tarihi: 28.09.2024

ÖZ

Bu çalışmada Türkiye’de çevrimiçi psikolojik danışma ile ilgili yapılan araştırmaların incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya Google akademik ve YÖK Tez Merkezi’nden erişilen 33 araştırma dahil edilmiştir. Dahil edilen çalışmalar araştırmacılar tarafından oluşturulan Araştırma Sınıflama Formu kullanılarak incelenmiştir. Veri analizinde doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda, çevrimiçi psikolojik danışma ile ilgili yapılan çalışmaların yarısından fazlasının tez çalışması olduğu görülmektedir. Çalışma türüne göre araştırmaların en çok nitel yöntem kullanılarak gerçekleştirildiği bulunmuştur. Bu alanda en çok çalışılan konuların sunulan ve alınan çevrimiçi psikolojik danışma hizmetlerine yönelik algılar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen çalışmaların genel sonuçlarının etik, yüz yüze psikolojik danışma ile çevrimiçi psikolojik danışma yönteminin karşılaştırılması, çevrimiçi psikolojik danışma sürecinde mahremiyet ve kaygı, covid-19 salgınının ruh sağlığı alanındaki yansımaları olarak çevrimiçi psikolojik danışma ve çevrimiçi psikolojik danışma ile ilgili yapılan yarı deneysel çalışmalar konularında yoğunlaştığı bulunmuştur. Bulgular, ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır. Çevrimiçi psikolojik danışma alanında karma desen çalışmalarının yapılması, bu konuda psikolojik danışmanların tutumlarının incelenmesi, çevrimiçi psikolojik danışma yeterlikleri ile ilgili bir ölçme aracının geliştirilmesi ve çevrimiçi psikolojik danışma hizmetlerinin etik açıdan üst kuruluşlar tarafından denetlenmesi şeklinde bazı önerilerde bulunulmuştur.

* **Alıntılama:** Akalın, M. B. ve Güven, M. (2024). Türkiye’de çevrimiçi psikolojik danışma ile ilgili yapılan araştırmaların incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44(3), 1867-1890.

Anahtar Sözcükler: Çevrimiçi, psikolojik danışma, çevrimiçi psikolojik danışma, çevrimiçi terapi

ABSTRACT

This study aims to examine the research on online counseling in Türkiye. The study included 33 studies from Google Scholar and YÖK Thesis Center. The included studies were analyzed using the Research Classification Form created by the researchers. Document analysis technique was used in data analysis. As a result of the findings, more than half of the studies on online counseling are thesis studies. According to the study type, most studies were conducted using qualitative methods. The most studied topics in this field were perceptions of online counseling services provided and received. It was found that the general research results in the field focused on ethics, comparison of face-to-face counseling and online counseling, privacy and anxiety in the online counseling process, online counseling as a reflection of the COVID-19 pandemic in the field of mental health, and quasi-experimental studies on online counseling. The findings were discussed within the framework of literature. There is a series of suggestions, such as conducting mixed design studies in online counseling, examining the attitudes of psychological counselors on this subject, developing a measurement tool for online counseling competencies, and ethical supervision of online counseling services by higher institutions.

Keywords: Online, psychological counseling, online psychological counseling, online therapy

GİRİŞ

Teknolojik gelişmelerle birlikte farklı iletişim araçları ortaya çıkmış ve birbirinden uzak bölgelerde yaşayan insanlar bile haberleşme imkanına sahip olmuştur. İletişim alanındaki bu gelişmeler psikolojik danışma sürecine de yansımıştır. Eskiden sadece yüz yüze bir şekilde yürütülen psikolojik danışma sürecinde çevrimiçi uygulamalar kullanılmaya başlanmıştır. Bu yeni iletişim yöntemi avantajları, dezavantajları ve tartışmalı konuları ile psikolojik danışma hizmetlerinde kullanılan önemli bir yöntem haline gelmiştir (Hanley, 2021).

Çevrimiçi psikolojik danışma, uzaktaki bir danışana telefon, video konferans, e-posta, mesaj gibi senkron ya da asenkron yöntemlerle sağlanan ruh sağlığı hizmeti olarak tanımlanmaktadır (Mallen ve Vogel, 2005). Bir diğer tanımda ise “ruh sağlığı çalışanı ve danışan arasında internet yoluyla kurulan her türlü profesyonel terapötik etkileşim” olarak açıklanmaktadır (Rochlen vd., 2004). Psikolojik danışmada yüz yüze olmayan

dolaylı yöntemlerin kullanımının ilk olarak Freud'un Küçük Hans vakasında yazdığı mektuplarla başladığı belirtilmektedir (Skinner ve Zack, 2004). Ardından teknolojinin ilerlemesiyle e-posta, mesaj ve forumlar gibi asenkron yöntemlerle beraber video konferans ve eşzamanlı yazışma gibi senkron yöntemler gelişmiştir (Yurayat ve Seechaliao, 2022). Dolayısıyla bugün güçlü yönleri ve sınırlılıklarıyla tartışma konusu olan çevrimiçi psikolojik danışma ruh sağlığı hizmetlerinin ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir (Hanley, 2021). Öyle ki çevrimiçi psikolojik danışma hizmeti yüz yüze psikolojik danışmanın yerini alabileceği gibi bunu destekler nitelikte de kullanılabilir (Baker ve Ray, 2011; Mallen vd., 2005). Bu bağlamda psikolojik danışmada çevrimiçi hizmetlerin verilmesinin çağın bir gereği olarak kaçınılmaz olduğu söylenebilir.

Çevrimiçi psikolojik danışma temel ilkeler, aşamalar, bilgi ve beceriler yönünden yüz yüze psikolojik danışmaya benzemesine rağmen kullanılan iletişim aracının farklılaşması bazı önemli avantajları ve dezavantajları beraberinde getirmektedir (Zeren vd., 2020). Örneğin yüz yüze psikolojik danışmadaki "güvenli ortam" teriminin çevrimiçi psikolojik danışma uygulamaları için geçerli olduğunu söylemek güçtür. Nitekim Yüksel Şahin (2021) yaptığı çalışmada psikolojik danışmanların gizlilik sebebiyle yüz yüze psikolojik danışmayı çevrimiçi psikolojik danışmaya göre daha çok tercih ettiklerini bulmuştur. Gök Kurşun (2023) ise yaptığı çalışmada psikolojik danışmanların çevrimiçi psikolojik danışmada mahremiyet sınırlılığına değindiklerini belirtmektedir. Diğer taraftan çevrimiçi psikolojik danışma, damgalanmaktan çekinen ve kimlik bilgilerinin anonim kalmasını isteyen danışanlar için kendini daha rahat açma fırsatı sunmaktadır (Dowling ve Rickwood, 2013; Richards ve Viganó, 2013; Zeren, 2020; Zeren ve Bulut, 2018). Yüz yüze psikolojik danışmada ise sözel olmayan ipuçlarının daha kolay anlaşılabilmesi ve terapötik iş birliğinin daha rahat kurulabilmesi çevrimiçi psikolojik danışmaya göre bir avantaj olarak ortaya çıkmaktadır (Huang vd., 2020; Mallen vd., 2005; Zeren, 2016). Diğer taraftan çevrimiçi psikolojik danışma fiziksel engeli olan, yaşlı veya çocuk bakımı yürüttükleri için evlerinden çıkamayan, psikolojik danışma hizmeti almaktan endişe duyan veya yüz yüze görüşmeye yeterince zaman ayıramayan bireyler için avantajlı olabilmektedir (Barak vd., 2009; Bloom, 1998;

Huang vd., 2020; Maples ve Han, 2008; Sussman, 2004). Bu bağlamda psikolojik danışmada çevrimiçi yöntemlerin yüz yüze psikolojik danışmaya göre önemli avantajlar barındırmakla birlikte bazı sınırlılıkları da içerdiği söylenebilir.

Psikolojik danışma uygulamalarının çevrimiçi yollarla sunulmasının avantajları içinde bulunduğumuz iletişim ve hız çağında bu yöntemin kullanımını artırmaktadır. Çevrimiçi psikolojik danışma hizmetlerini veren internet siteleri her geçen gün artmakta ve binlerce profesyonel bundan yararlanmaktadır (Heinlen vd., 2003). Türkiye’de ise “çevrimiçi psikolojik danışma” anahtar sözcüğüyle ilgili Google’da iki milyon üzerinde sonucun yer aldığı görülmektedir (Zeren ve Bulut, 2018). Çevrimiçi psikolojik danışma hizmetlerindeki bu artış etik kaygıları da beraberinde getirmektedir (Aygün Cengiz, 2008; Shaw ve Shaw, 2006). Diğer taraftan bu denli sık kullanılan bir yöntemin Türkiye’deki literatürde aynı oranda araştırılmadığı söylenebilir.

Çevrimiçi psikolojik danışmayla ilgili uluslararası alanyazında yapılan çalışmalar oldukça eskiye dayanmaktayken bu konudaki çalışmaların Türkiye’de son yıllarda arttığı görülmektedir. Örneğin 2015’te gerçekleştirilen bir derleme çalışmada çevrimiçi psikolojik danışmayla ilgili Türkiye’de sadece altı araştırmaya ulaşılmıştır (Amanvermez, 2015). Çevrimiçi yardım hizmetlerinin özellikle koronavirüs salgınından sonra psikolojik danışmanlar için bir zorunluluk olarak görülmesi bu alanda yapılan çalışmaların artmasına olanak tanımıştır (Gök Kurşun, 2023; Kiyi, 2022; Özkan Ordulu, 2023; Özyiğita ve Atik, 2021; Yüksel Şahin, 2021). Türkiye’de çevrimiçi psikolojik danışma yaklaşımıyla ilgili yapılan kavramsal derleme çalışmaları (Özdemir ve Barut, 2020; Poyrazlı ve Can, 2020; Zeren ve Bulut, 2018) bulunmakla birlikte yakın tarihli yapılan sistematik bir derleme çalışmasına rastlanmamıştır. Son yıllarda bu alanda yapılan çalışmaların artması araştırmaların ne yönde ilerlediği konusunda merak uyandırmaktadır. Bu çalışmada Türkiye’de çevrimiçi psikolojik danışma ile ilgili yapılan araştırmaların incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda bu araştırmanın Türkiye’de çevrimiçi psikolojik danışma ile ilgili yapılan araştırmaların durumunu ve alandaki boşlukları ortaya koyması yönünden gelecekte yapılacak çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu sayede mevcut araştırma çevrimiçi psikolojik danışma ile

ilgili PDR alanında yapılacak olan teorik ve uygulamalı çalışmalara katkıda bulunabilir. Çalışma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Türkiye’de çevrimiçi psikolojik danışma ile ilgili yapılan araştırmaların yayın türüne göre dağılımı nasıldır?
2. Türkiye’de çevrimiçi psikolojik danışma ile ilgili yapılan araştırmaların çalışma türüne göre dağılımı nasıldır?
3. Türkiye’de çevrimiçi psikolojik danışma ile ilgili yapılan araştırmaların veri kaynaklarına göre dağılımları nasıldır?
4. Türkiye’de çevrimiçi psikolojik danışma ile ilgili yapılan araştırmaların ele aldığı konulara göre dağılımı nasıldır?
5. Türkiye’de çevrimiçi psikolojik danışma ile ilgili yapılan araştırmaların ortaya koyduğu sonuçlar ne yöndedir?

YÖNTEM

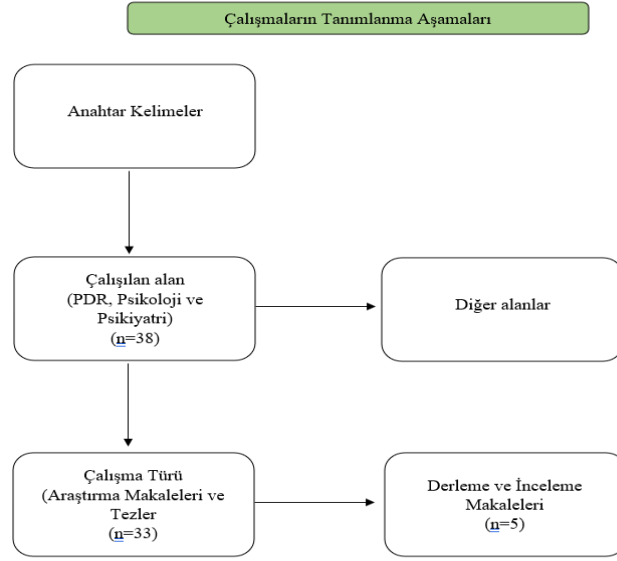
Çalışmanın bu bölümünde araştırma modeli, dahil etme ve dışlama kriterleri, veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma modeli

Bu araştırma nitel araştırma yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Nitel araştırmalar, belli bir olgu hakkında derinlemesine bilgi sağlayan araştırma yöntemlerini ifade etmektedir (Creswell, 2021). Bu araştırmada doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi araştırma dergileri, resmi kayıtlar, günlükler, gazeteler ya da özel dokümanlar gibi yazılı, görsel, dijital ve fiziksel olarak birçok farklı türde kaynaktan veri toplanarak analiz edilmesini belirten bir tekniktir (Creswell, 2014; Merriam, 2018). Bu doğrultuda bu çalışmada Türkiye’de çevrimiçi psikolojik danışma ile ilgili yapılan tez çalışmaları ve araştırma makaleleri incelenmiştir.

Dahil etme ve dışlama kriterleri

Alanyazındaki araştırmaların bu çalışmaya dahil edilebilmesi için bazı kriterler belirlenmiştir. İlk belirlenen kriter olarak Türkçe “evrimii psikolojik danışma”, “online terapi”, “siber” ve İngilizce “online counseling” “online therapy” anahtar kelimeleri yer alan çalışmalar araştırmaya dahil edilmiştir. İkinci kriter Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Psikoloji ya da Psikiyatri alanlarında çalışılan araştırmaların dahil edilmesidir. Bu kapsamda ruh sağlığı alanlarının dışındaki çalışmalar dahil edilmemiştir. Üçüncü kriter ise araştırma makaleleri ve tezler dışında derleme, bildiri ya da inceleme tarzında yazılan araştırmaların dahil edilmemesidir. Bu kapsamda belirli anahtar kelimeleri sağlayan, ruh sağlığı alanında yapılan araştırma makaleleri ve tezler çalışmaya dahil edilmiştir. Bu kapsamda aşağıdaki sistematik alanyazın taramasına ilişkin sunulan PRISMA akış şemasında görüldüğü şekilde (Page vd., 2021) belirli anahtar kelimeleri sağlayan, ruh sağlığı alanında yapılan araştırma makaleleri ve tezler çalışmaya dahil edilmiştir.

Şekil 1. PRISMA Akış Şeması

Veri toplama aracı

Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan Araştırma Sınıflama Formu kullanılmıştır. Form oluşturmadan önce araştırmacılar tarafından literatürde kullanılan benzer formlar incelenmiştir. Ayrıca araştırma amacı dikkate alınarak form içerikleri belirlenmiştir. Araştırma Sınıflama Formu'nda yayın türü, çalışma türü, çalışma grubu, ele alınan konu ve araştırma sonuçları içerikleri yer almaktadır.

Veri toplanma Süreci

Veriler 2023 yılı Ekim ve 2024 Ocak ayları arasında Google akademik ve YÖK Tez Merkezi'nden toplanmıştır. Yukarıda belirtilen dahil etme kriterlerini sağlayan 33 çalışma araştırma kapsamında incelenmiştir.

Verilerin Analizi

Veriler Excel dosyasına kategorik olarak işlenmiş ve araştırmacı tarafından üç defa kontrol edilerek gerekli noktalarda düzeltmeler yapıldıktan sonra çalışmada

kullanılmıştır. Kategorilere göre sınıflanan verilerin frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır.

BULGULAR

Çalışma kapsamında araştırmaların yayın ve çalışma türü, veri kaynakları ve ele alınan konulara göre dağılımlarına ve incelenen araştırmaların genel sonuçlarına ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1’de araştırmaların yayın türüne göre dağılımı paylaşılmaktadır.

Tablo 1. Araştırmaların Yayın Türüne Göre Dağılımı

Yayın Türü		f	%
Tez	Yüksek Lisans	11	33,33
	Doktora	7	21,21
	Ara toplam	18	54,55
Makale		15	45,45
	Toplam	33	100

Tablo 1 incelendiğinde çalışmaların 18’inin (%54,6) tez, 15’inin (%45,5) araştırma makalesi türünde olduğu görülmektedir. Tez çalışmalarının 11’i (%33,3) yüksek lisans tezlerinden, 7’si (%21,2) doktora tezlerinden oluşmaktadır.

Tablo 2’de araştırmaların çalışma türüne göre dağılımı paylaşılmaktadır.

Tablo 2. Araştırmaların Çalışma Türüne Göre Dağılımı

Çalışma Türü	Araştırma Yöntemi	f	%
Nicel	Betimsel	1	3,03
	Korelasyonel	3	9,09
	Nedensel karşılaştırma	2	6,06
	Yarı Deneysel	7	21,21
	Ara toplam	13	39,39
Nitel		18	54,54
Karma		1	3,03
Ölçek Geliştirme		1	3,03
Toplam		33	100

Tablo 2 incelendiğinde çalışmaların 13'ünün (%39,4) nicel, 18'inin (%54,5) nitel türde, birer (%3) çalışmanın ise karma desen ve ölçek geliştirme türünde olduğu görülmektedir. Nicel çalışmaların dağılımları incelendiğinde bir betimsel (%3), üç korelasyonel (%9,1), iki nedensel karşılaştırma (%6,1) ve yedi yarı deneysel (%21,2) çalışmanın yer aldığı görülmektedir.

Tablo 3'te çevrimiçi psikolojik danışmanın yarı deneysel çalışmalardaki kullanımına göre dağılımları paylaşılmaktadır.

Tablo 3. Yarı Deneysel Çalışmalardaki Çevrimiçi Psikolojik Danışmanın Kullanımına Göre Dağılımlar

Odak noktası	f	%
Kuramın test edilmesi	5	71,43
Yöntemin test edilmesi	2	28,57

Tablo 3 incelendiğinde 5 çalışmada (%71,4) çevrimiçi psikolojik danışma bir kuramın test edilmesinde yöntem olarak kullanılırken, 2 çalışmada (%28,6) çevrimiçi psikolojik danışma hizmetlerinin etkililiğinin test edildiği görülmektedir.

Tablo 4'te araştırmaların veri kaynaklarına göre dağılımları paylaşılmaktadır.

Tablo 4. Araştırmaların Veri Kaynaklarına Göre Dağılımları

Veri toplama kaynağı	f	%
Danışanlar	13	31,71
Psikolojik danışmanlar	10	24,39
Psikologlar	5	12,20
Psikolojik danışmanlar ve danışanlar	5	12,20
Psikolojik danışman adayları	3	7,32
Üniversite öğrencileri	2	4,88
Psikiyatristler	1	2,44
17-49 yaş arasındaki bireyler	1	2,44
Çevrimiçi psikolojik danışma hizmeti veren siteler	1	2,44

Not: İncelenen bazı araştırmalar birden fazla içeriğe girdiği için Tablo 4'te frekanslar araştırma sayısının üzerindedir.

Tablo 4 incelendiğinde 13 çalışmada danışanların (%31,7), 10 çalışmada psikolojik danışmanların (%24,4), 5 çalışmada psikologların (%12,2), 5 çalışmada psikolojik danışmanlar ve danışanların (%12,2), 3 çalışmada psikolojik danışman adaylarının (%7,3), 2 çalışmada üniversite öğrencilerinin (%4,9), birer çalışmada (%2,4) ise psikiyatristlerin, 17-49 yaş arasındaki bireylerin ve çevrimiçi psikolojik danışma hizmeti veren sitelerin (%2,9) veri toplama kaynağı olarak kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 5’te çevrimiçi psikolojik danışma ile ilgili yapılan araştırmalarda ele alınan konuların dağılımları paylaşılmaktadır.

Tablo 5. Çevrimiçi Psikolojik Danışma ile İlgili Yapılan Araştırmalarda Ele Alınan Konuların Dağılımları

Konular	f	%
Çevrimiçi yürütülen psikolojik danışma sürecine yönelik algılar/görüşler	12	25,53
Alınan Çevrimiçi yardım sürecine ilişkin algılar/görüşler	5	10,63
Covid-19 salgının ruh sağlığı alanındaki yansımaları	5	10,63
Terapötik iş birliği	4	8,51
Çevrimiçi psikolojik danışmaya ilişkin tutumlar	4	8,51
Psikolojik iyi oluş	2	4,26
Çevrimiçi psikolojik danışma memnuniyeti	1	2,13
Çevrimiçi terapi hizmetinin etkililiğini artıracak faktörler	1	2,13
Çevrimiçi psikoterapi hizmeti veren sitelere ilişkin bilgiler	1	2,13
Çevrimiçi mahremiyet kaygısı	1	2,13
Sağlık kaygısı	1	2,13
Kaygı	1	2,13
Terapi hedefleri	1	2,13
Depresyon	1	2,13
Farkındalık	1	2,13
Stres	1	2,13
İhtiyaç doyumu	1	2,13
Öznel iyi oluş	1	2,13
Psikolojik sağlamlık,	1	2,13
Travma sonrası belirtiler	1	2,13
Öz Anlayış	1	2,13
Umut	1	2,13

Not: İncelenen bazı araştırmalar birden fazla içeriğe girdiği için Tablo 5’te frekanslar araştırma sayısının üzerindedir.

Tablo 5 incelendiğinde bu alanda çevrimiçi yürütülen psikolojik danışma sürecine yönelik algılar/görüşler 12 (%25,5); alınan çevrimiçi yardım sürecine ilişkin algılar/görüşler ve covid-19 salgının ruh sağlığı alanındaki yansımaları kapsamında 5'er (%10,6); terapötik iş birliği ve çevrimiçi psikolojik danışmaya ilişkin tutumların 4'er (%8,5); psikolojik iyi oluşun 2 (%4,3); çevrimiçi psikolojik danışma memnuniyeti, çevrimiçi terapi hizmetinin etkililiğini artıracak faktörler, çevrimiçi psikoterapi hizmeti veren sitelere ilişkin bilgiler, çevrimiçi mahremiyet kaygısı, sağlık kaygısı, kaygı, terapi hedefleri, depresyon, farkındalık, stres, ihtiyaç doyumu, öznel iyi oluş, psikolojik sağlamlık, travma sonrası belirtiler, öz anlayış ve umudun birer (%2,1) araştırmada çalışıldığı görülmektedir.

Tablo 6'da bu çalışma kapsamında incelenen araştırmaların genel sonuçları paylaşılmaktadır.

Tablo 6. İncelenen Çalışmaların Genel Sonuçları

Konu	Sonuç
Etik	<ul style="list-style-type: none"> Mahremiyet ve etik konularında yaşanan güçlükler çevrimiçi psikolojik danışmanın yüz yüze psikolojik danışmaya göre bir dezavantajdır (Damar, 2019; Gök Kurşun, 2023; Özyiğita ve Atik, 2021). İncelenen çevrimiçi psikolojik danışma hizmeti veren sitelerde oturma güvenliği, hukuki, etik bilgilendirme ve üye olunan kuruluş yönünden eksik bilgi paylaşıldığı ortaya konmuştur (Aygün Cengiz, 2008).
Yüz Yüze Psikolojik Danışma İle Karşılaştırılması	<ul style="list-style-type: none"> Çevrimiçi psikolojik danışmanın yüz yüze psikolojik danışmaya göre erişilebilirliğin kolay olması, zaman ve maddi yönden maliyetinin az olması, damgalanmaktan çekinen ve kimlik bilgilerinin anonim kalmasını isteyen danışanlar daha tercih edilebilir olması gibi avantajları bulunurken, gizlilik, mahremiyet, psikolojik danışmada tekniklerin kullanımı, psikolojik danışma becerilerinin sergilenmesi, somut olarak paylaşılan bir odanın olmaması, teknolojik engellerin ortaya çıkarabileceği olası sorunlar gibi dezavantajları bulunmaktadır (Aslan vd., 2021; Eken vd., 2022; Erdem ve Özdemir, 2020; Özkan Ordulu, 2023; Gök Kurşun, 2023; Yüksel Şahin, 2021; Yılmaz, 2019; Pulat, 2022). Danışanların çevrimiçi ve yüz yüze psikolojik danışmadan memnuniyet oranlarının birbirlerine yakın olduğu görülmektedir (Zeren, 2016; Zeren vd., 2022).

Terapötik İşbirliği	<ul style="list-style-type: none"> • Çevrimiçi ve yüz yüze psikolojik danışmada terapötik iş birliği açısından farkın bulunmadığı çalışmalar mevcuttur (Erus ve Zeren, 2020; Zeren vd., 2022). • Çevrimiçi ve yüz yüze psikolojik danışmada başlangıçta terapötik iş birliği açısından fark bulunmamakla birlikte zamanla yüz yüze psikolojik danışmada terapötik iş birliği çevrimiçi psikolojik danışmaya göre daha kolay gelişebilir (Açıkgözler, 2022). • Bir araştırmada psikolojik danışmanların çevrimiçi psikolojik danışmada yüz yüze psikolojik danışmaya göre terapötik iş birliğini sağlamanın daha zor olduğunu belirttikleri görülmektedir (Yüksel Şahin, 2021). • Psikolojik danışmanların çevrimiçi psikolojik danışmaya yönelik tutumları terapötik ittifakı etkilemektedir (Özkan Ordulu, 2023).
Mahremiyet ve Kaygı	<ul style="list-style-type: none"> • Mahremiyet kaygısı duyan bireyler çevrimiçi psikolojik danışmadan daha çok rahatsızlık duymaktadır (Öztürk vd., 2022). • Çevrimiçi psikolojik danışma danışan ve psikolojik danışmanlarda kaygı uyandırmaktadır (Özkan Ordulu, 2023).
Covid-19	<ul style="list-style-type: none"> • Covid-19 salgınından sonra çevrimiçi psikolojik danışmaya geçilmesinin bir zorunluluk olması bu yöntemi salgın dönemiyle birlikte ele alan çalışmaların sayısının artmasında etkili olmuş olabilir (Gök Kurşun, 2023; Özkan Ordulu, 2023; Özyiğita ve Atik, 2021; Yazıcı vd., 2021; Yüksel, 2022; Yüksel Şahin, 2021)
Yarı Deneysel Çalışmalar	<ul style="list-style-type: none"> • Çevrimiçi psikolojik danışma Pozitif psikoloji, EMDR, BDT, Travma Sonrası Gelişim Odaklı ve Travmaya-Duyarlı Yoga Odaklı yaklaşımlar olmak üzere farklı yaklaşımların etkililiğinin test edilmesinde bir yöntem olarak kullanılmıştır (Aydın, 2023; Kulbaş, 2021; Uysal, 2022; Yastıbaş Kaçar, 2023; Yılmaz Dinç, 2021). • Çevrimiçi psikolojik danışmanın yöntem olarak etkililiğinin incelendiği çalışmalarda terapötik iş birliği ve yaşam doyumu açısından çevrimiçi psikolojik danışmanın yüz yüze psikolojik danışmadan etkililik anlamında herhangi bir farkı bulunmadığı saptanmıştır (Erus ve Zeren, 2020; Zeren vd., 2020).

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Türkiye’de çevrimiçi psikolojik danışma ile ilgili yapılan araştırmalar incelenmiştir. Bu kapsamda 33 araştırma incelenmiştir. Çalışmanın ilk bulgusuna göre Türkiye’de çevrimiçi psikolojik danışma ile ilgili yapılan çalışmaların yarısından fazlasının tez olduğu görülmektedir. Tezlerin makalelere göre daha sistematik bir araştırma sürecini gerektirdiği düşünüldüğünde bu bulgu çevrimiçi psikolojik danışmaya yönelik kapsamlı araştırmaların yapıldığının işareti olabilir. Diğer taraftan yapılan çalışmaların yarısından çoğunun nitel türde olduğu görülmektedir. Sadece bir tane karma desende yürütülen çalışma bulunmaktadır. Ayrıca yarı deneysel desende yürütülen 7 araştırma olmakla birlikte bunların 5’i herhangi bir kuramın çevrimiçi yolla etkililiğinin incelenmesi üzerine olup sadece 2’si çevrimiçi psikolojik danışmanın bir yöntem olarak etkililiğinin incelenmesi ve yüz yüze yöntemle karşılaştırılması şeklindedir. Richards ve Viganó (2013) yaptıkları derleme çalışmada çevrimiçi psikolojik danışmanın yüz yüze kadar etkili olabileceğini işaret etmekle birlikte bu alanda yapılan ampirik çalışmaların artması gerektiğine vurgu yapmaktadırlar.

Çevrimiçi psikolojik danışmayla ilgili çalışmaların en çok danışanlar ve daha sonra psikolojik danışmanlar ile yürütüldüğü belirlenmiştir. Diğer taraftan 5 çalışmada hem danışanlar hem de psikolojik danışmanlardan veri toplandığı görülmektedir. Her iki çalışma grubundan da veri toplanan araştırmaların çevrimiçi psikolojik danışma sürecindeki iki paydaştan da bilgi edinmek açısından alanyazına önemli katkılar sunduğu söylenebilir. Diğer taraftan nicel araştırmaların ve doğrudan çevrimiçi psikolojik danışma yönteminin etkililiğini test eden yarı deneysel çalışmaların da sınırlı sayıda olduğu ve sadece bir tane karma desen çalışma bulunduğu görülmektedir. Postel vd. (2008) yaptıkları derleme çalışma sonucunda çevrimiçi psikolojik danışma ile ilgili yüksek nitelikli deneysel çalışmalar yapılması gerektiğini belirtmektedir. Benzer şekilde Dowling ve Rickwood (2013) çevrimiçi psikolojik danışmanın etkililiğini kanıtlayan çalışmalar olmasına rağmen bu yöntemle çeşitli problemlerin tedavisine yönelik çalışmalar yapılmasının önemini vurgulamaktadır. Dolayısıyla çevrimiçi

psikolojik danışma yaklaşımı ile ilgili yüksek nitelikli yöntemlerle yapılacak karma desen ve yarı deneysel araştırmaların alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çevrimiçi psikolojik danışmayla ilgili yapılan araştırmaların en fazla yürütülen ve alınan çevrimiçi psikolojik danışma hizmetine yönelik algılar ve Covid-19 salgınının ruh sağlığı alanındaki yansımaları çerçevesinde olduğu görülmektedir. Diğer bulgularla bir arada değerlendirildiğinde çevrimiçi psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin psikolojik danışmanların (Damar, 2019; Eken vd., 2022; Gök Kurşun, 2023; Kiye, 2022; Özyiğita ve Atik, 2021; Pulat, 2022; Yılmaz, 2019; Yüksel, 2022) ve danışanların (Aslan vd., 2021; Erdem ve Özdemir, 2020; Pulat, 2022) algılarının incelendiği birçok çalışma bulunmaktadır. Ayrıca bireylerin çevrimiçi psikolojik danışma yardımı almaya yönelik tercih ve tutumlarının geniş gruplarda incelendiği çalışmalar bulunmaktadır (Çatalağaç, 2023; Öztürk vd., 2022). Diğer taraftan psikolojik danışmanların çevrimiçi psikolojik danışmaya yönelik tutumlarının incelendiği çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Nitekim buna ilişkin ölçme aracı danışanların tutumlarına ilişkin ölçme aracından (Demirci vd., 2014) çok daha sonra geliştirilmiştir (Özkan, 2023). Dolayısıyla psikolojik danışmanların çevrimiçi psikolojik danışmaya yönelik tutumlarının çevrimiçi olarak verilecek hizmetlere etkisi düşünüldüğünde (Özkan, 2023) bu alanda yapılacak araştırmalar önemli olabilir.

Çevrimiçi psikolojik danışma ile ilgili araştırmaların genel sonuçları incelendiğinde bu konuda etik çalışmaların sayıca fazla olduğu görülmektedir (Aygün Cengiz, 2008; Damar, 2019; Gök Kurşun, 2023). Psikolojik danışma sürecindeki mahremiyet algısı çevrimiçi psikolojik danışma sürecinde olumsuz etkileniyor olabilir (Gök Kurşun, 2023). Çevrimiçi psikolojik danışma hizmetlerinin denetlenebilirliği açısından da sınırlılıklar olduğu görülmektedir. Heinlen vd. (2003) inceledikleri 136 sitenin 49’unda psikoterapi hizmeti sağlayanların ruh sağlığının herhangi bir alanında eğitimleri olmayıp ilahiyat, hukuk ve mimarlık gibi alanlarda eğitimleri olduğunu bulmuşlardır. Benzer şekilde Shaw ve Shaw (2006) gerçekleştirdikleri çalışmada çevrimiçi psikolojik danışma sitelerinin %67’sinin internette gizliliğin sınırlarını açıklamadıkları, %73’ünün güvenli bir yazılım ve şifreleme kullanmadıkları ve %66’sının psikolojik danışmanlara

ilişkin herhangi bir çalışma alanı belirtmediğini ve sadece %55'inde psikolojik danışmanların diploma aldıkları bölümü bildirdiklerini bulmuşlardır. Aygün Cengiz (2008) de yaptığı çalışmada incelenen çevrimiçi psikolojik danışma hizmeti veren sitelerin oturum güvenliği, hukuki ve etik bilgilendirme ve üye olunan kuruluş yönünden eksik bilgi paylaştığını ortaya konmuştur. Türkiye'de ise çevrimiçi psikolojik danışma sürecindeki etik uygulamalara ilişkin önermeler bulunmaktadır (Erdem vd., 2021; Zeren ve Bulut, 2018). Bu önermeler doğrultusunda çevrimiçi psikolojik danışma uygulamalarının Türk PDR Derneği ya da T.C. Sağlık Bakanlığı gibi üst kuruluşların gözetiminde farklı yollarla denetlenmesi faydalı olabilir.

Çalışmanın üçüncü bulgusu çerçevesinde birçok çalışmanın çevrimiçi psikolojik danışma süreci ile yüz yüze psikolojik danışma sürecindeki terapötik ilişkinin karşılaştırılmasına odaklandığı görülmektedir. Bu araştırmalardaki sonuçlar birbirinden farklılaşmaktadır. Bazı araştırmalar iki yöntem arasında terapötik ilişki konusunda fark bulunmadığını ortaya koyarken (Erus ve Zeren, 2020; Zeren vd., 2022) bazı çalışmalar yüz yüze psikolojik danışmada çevrimiçi psikolojik danışmaya göre terapötik ilişkinin daha kolay kurulabileceğini göstermektedir (Yüksel Şahin, 2021). Açıközler (2022) ise yaptığı çalışmada yüz yüze ve çevrimiçi psikolojik danışmada başlangıçta terapötik ilişki bakımından fark olmadığını ama zamanla yüz yüze psikolojik danışmada terapötik ilişkiyi geliştirmenin çevrimiçi psikolojik danışmaya göre daha kolay olduğunu bulmuştur. Dolayısıyla alanyazındaki sonuçlar birbirinden farklılık gösterse de çevrimiçi psikolojik danışmada terapötik ilişkinin kurulmasının araştırmacıların ilgisini çektiği söylenebilir. Bu çalışmaya benzer şekilde yapılan derleme bir çalışmada çevrimiçi psikolojik danışma araştırmalarının önemli bir kısmının terapötik ilişkiye odaklandığını bulmuştur (Sucala vd., 2012). Bu bağlamda çevrimiçi psikolojik danışmada terapötik ilişkiyi geliştirmenin yeni yollarını bulmanın önemli olduğu söylenebilir. Örneğin psikolojik danışmanların terapötik ipuçlarını fark etmelerine yardımcı olacak yeni uygulamalar geliştirilebilir ve kullanılabilir.

Çevrimiçi psikolojik danışma bir yandan çevrimiçi yolla psikolojik danışma hizmeti sunulmasını ifade etmekte olup bir yandan da psikolojik danışma sürecinin temel yapı

taşlarını değiştirme potansiyeline sahip bir yöntemdir. Diğer bir deyişle psikolojik danışma hizmetlerinin yüz yüze sunulmaması sürece ilişkin bazı temel noktalarda farklılık yaratabilir. Nitekim psikolojik danışmadaki “güvenli ortam” terimi çevrimiçi kanallara geçildiğinde değişmiş olabilir. Richards ve Viganó (2013) çevrimiçi psikolojik danışmanın yaygınlaşmasıyla psikolojik danışmanlarının yeni rollerinin ve terapötik ilişkiyi yönlendirebilecek faktörlerin değişebileceğini işaret etmektedir. Sucala vd. (2012) tarafından yapılan derleme çalışmasında çevrimiçi psikolojik danışmanın yüz yüze psikolojik danışma kadar etkili olduğu bulunmuştur. Öte yandan yüz yüze psikolojik danışmaya göre avantajları ve dezavantajları bulunan çevrimiçi psikolojik danışma yöntemine olan ilginin Türkiye’de Covid-19 küresel salgınından sonra arttığı görülmektedir (Gök Kurşun, 2023; Özyiğita ve Atik, 2021; Özkan Ordulu, 2023; Yazıcı vd., 2021; Yüksel, 2022; Yüksel Şahin, 2021). Her ne kadar salgından sonra çevrimiçi psikolojik danışmaya olan ihtiyaç artmış olsa da çevrimiçi psikolojik danışma salgından bağımsız olarak teknolojik ilerlemelerle çok daha önceden ortaya çıkan bir yöntemdir (Skinner ve Zack, 2004). Dolayısıyla bu yönteme ilişkin psikolojik danışmanların bilgi ve beceri seviyelerini geliştirmeleri önemli gözükmektedir. Ayrıca çevrimiçi platformlar farklı yeterlikler gerektirebilir (Erdem vd., 2021; Zeren ve Bulut, 2018). Bu yeterlikleri ölçen bir ölçme aracının geliştirilmesi ve bu yeterliklerin nasıl artırılabilmesine yönelik çalışmaların yapılması alana katkı sağlayabilir.

Bu çalışmada incelenen araştırmaların Google akademik ve YÖK Tez Merkezi’nden elde edilmesi ve sadece Türkiye’deki çalışmaların incelenmesi araştırmanın bir sınırlılığıdır. Yeni yapılacak çalışmalarda diğer veri tabanları araştırma kapsamına dahil edilerek uluslararası alanyazın da incelenebilir.

KAYNAKLAR

- Açıkgozler, E. (2022). *Therapeutic alliance development and strains in psychotherapeutic alliance development and strains in psychodynamic psychotherapy with youth: comparing face-to-face and online processes* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul.
- Amanvermez, Y. (2015). The Comparison of online counseling researches in Turkey and USA. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 186, 966-969. 10.1016/j.sbspro.2015.04.159
- Aslan, Ş., Akşab, G., Korkmaz, K., Türk, F. ve Hamamcı, Z. (2021). Çevrimiçi grupla psikolojik danışmada yaşanan güçlükler ve çözüm önerileri. *Milli Eğitim Özel Eğitim ve Rehberlik Dergisi*, 1(2), 207-239.
- Aydın, B. (2023). *Bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı çevrim içi bireysel psikolojik danışmanın sağlık kaygısı üzerindeki etkisi* (Yayınlanmış Doktora Tezi). Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Aygün Cengiz, S. (2008). *Sanal terapi: İnternet'te terapi hizmetlerinin betimleyici bir çözümlemesi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baker, K. D., & Ray, M. (2011). Online counseling: The good, the bad, and the possibilities. *Counselling Psychology Quarterly*, 24(4), 341-346. <http://dx.doi.org/10.1080/09515070.2011.632875>
- Barak, A., Klein, B., & Proudfoot, J. G. (2009). Defining internet-supported therapeutic interventions. *Annals of Behavioral Medicine*, 38(1), 4-17. <https://doi.org/10.1007/s12160-009-9130-7>
- Bloom, J. (1998). The ethical practice of web counselling. *British Journal of Guidance and Counselling*, 23, 53- 59.
- Creswell, J.W. (2014). *Research design*. L.A.: Sage publications.
- Creswell, J.W. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri* (3. Baskıdan çeviri), (Çev Eds: M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Siyasal.
- Çatalağaç, İ. (2023). *Yüz yüze ve çevrim içi psikolojik danışmaya yönelik tutum ile kişilik özellikleri ve kendini damgalama ilişkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Damar, E. (2019). *Çevrimiçi psikolojik danışmaya yönelik psikolojik danışmanların görüşleri: Nitel bir çalışma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Demirci, İ., Şar, A. H. ve Manap, A. (2014). The Validity And Reliability Of The Turkish Version Of The Online Counseling And Face-To-Face Counseling

- Attitudes Scale. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 1(1), 15–22. <http://doi.org/10.17220/ijpes.2014.01.002>
- Dowling, M., & Rickwood, D. (2013). Online counseling and therapy for mental health problems: A systematic review of individual synchronous interventions using chat. *Journal of Technology in Human Services*, 31(1), 1-21. <https://doi.org/10.1080/15228835.2012.728508>
- Eken, E., Koç, I. ve Esen, E. (2022). Psikolojik Danışman Adaylarının Çevrimiçi Psikolojik Danışma Deneyimlerine İlişkin Görüşleri: Bir Durum Çalışması. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 16(40). <https://doi.org/10.29329/mjer.2022.481.5>
- Erdem, A. ve Özdemir, M. (2020). Çevrimiçi ve yüz yüze psikolojik danışmaya ilişkin algıları keşfetmek: nitel bir çalışma. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12, 331-363. [10.18863/pgy.793232](https://doi.org/10.18863/pgy.793232)
- Erdem, A., Buyruk Genç, A., Erus S. M. ve Demirci, İ. (2021). Çevrimiçi Psikolojik danışma, teknoloji ve sosyal medya. F. E. İkiz, A. Uz Baş ve Ü. Arslan (Ed.) *Psikolojik danışma etik kodları* içinde (s. 94-105). Ankara: Türk PDR Derneği Yayınları.
- Erus, S. M. ve Zeren, Ş. G. (2020). Danışan ve Psikolojik Danışmanın Penceresinden Terapötik İşbirliği: Çevrimiçi, Yüz Yüze ve Plasebo Gruplarının Karşılaştırılması. *Journal of Academic Social Science Studies*, 13(81). <http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.40292>
- Gök Kurşun, Ş. (2023). Covid-19 pandemi döneminde mültecilere çevrimiçi psikolojik destek sağlayan ruh sağlığı çalışanlarının deneyimlerine dair nitel analiz çalışması (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul.
- Hanley, T. (2021). Researching online counselling and psychotherapy: The past, the present and the future. *Counselling and Psychotherapy Research*, 21(3), 493-497. <https://doi.org/10.1002/capr.12385>
- Heinlen, K. T., Welfel, E. R., Richmond, E. N., & Rak, C. F. (2003). The scope of webcounseling: A survey of services and compliance with NBCC standards for the ethical practice of webcounseling. *Journal of Counseling and Development: JCD*, 81(1), 61.
- Huang, X., Wang, Q., & Zhong, Z. (2020, December). The advantages and disadvantages of online counseling under the rapid development of information technology. In *2020 2nd International Conference on Information Technology and Computer Application (ITCA)* (pp. 725-728). IEEE. [doi:10.1109/ITCA52113.2020.00156](https://doi.org/10.1109/ITCA52113.2020.00156)

- Kiye, S. (2022). Kovid-19 Pandemisi Sürecinde Psikolojik Danışmanların Çevrimiçi Çalışma Deneyimleri: Metaforik Bir Analiz. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(Özel Sayı 1), 21-42. <https://doi.org/10.51460/baebd.1065274>
- Kulbaş, E. (2021). *Pozitif psikoloji temelli çevrimiçi grupla psikolojik danışma programının zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip annelerin psikolojik iyi oluş, öz anlayış ve umut düzeylerine etkisi* (Yayınlanmış Doktora Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Mallen, M., & Vogel, D. (2005). Introduction to the major contribution: Counseling psychology and online counseling. *The Counseling Psychologist*, 33, 761-775
- Mallen, M. J., Vogel, D. L., Rochlen, A. B., & Day, S. X. (2005). Online counseling: Reviewing the literature from a counseling psychology framework. *The Counseling Psychologist*, 33(6), 819-871. <https://doi.org/10.1177/0011000005278624>
- Maples, M. F., & Han, S. (2008). Cybercounseling in the United States and South Korea: Implications for counseling college students of the millennial generation and the networked generation. *Journal of Counseling & Development*, 86(2), 178-183. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2008.tb00495.x>
- Merriam, S.B. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri* (3. Baskı). Ankara: Nobel.
- Özdemir, M. B. ve Barut, Y. (2020). Psikolojik danışma uygulamalarında post modern bakış açısı: Çevrimiçi psikolojik danışma. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 2(3), 192-199. <https://doi.org/10.35365/ctjpp.20.03.24>
- Özkan, M. (2023). *Okulda yüz yüze yürütülen psikolojik danışma hizmeti ile uzaktan yürütülen psikolojik danışma hizmetinin ilişkisi: Çevrim içi psikolojik danışma tutumlarının düzenleyici rolü*. (Yayınlanmış doktora tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Özkan Ordulu, N. (2023). *COVID-19 pandemisi döneminde çevrimiçi psikoterapi ortamı ve terapötik ilişkiye yansımaları* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, F., Zümbül, D. ve Akça, F. (2022). Online ve yüz yüze psikolojik danışmaya ilişkin tutum ile çevrimiçi mahremiyet kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(45), 1071-1095. [10.46928/iticusbe.1072045](https://doi.org/10.46928/iticusbe.1072045)
- Özyiğita, M. K. ve Atik, Z. E. (2021). Covid-19 Sürecinde Psikolojik Danışma ve Süpervizyon: #evdekal Deneyimi, *Başkent University Journal of Education* 2021, 8(1), 284-308.
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., ... & Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: an updated guideline

- for reporting systematic reviews. *International Journal of Surgery* (88), 105906. <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>
- Postel, M. G., de Haan, H. A., & De Jong, C. A. (2008). E-therapy for mental health problems: a systematic review. *Telemedicine and e-Health*, 14(7), 707-714. <https://doi.org/10.1089/tmj.2007.0111>
- Poyrazlı, Ş. ve Can, A. (2020). Çevrim içi psikolojik danışma: Etik kuralları, COVID-19 süreci, öneriler. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 3(1), 59-83.
- Pulat, M. (2022). *Online counseling: what do clients and psychological counselors experience and think?* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Richards, D., & Viganó, N. (2013). Online counseling: A narrative and critical review of the literature. *Journal of clinical psychology*, 69(9), 994-1011. <https://doi.org/10.1002/jclp.21974>
- Rochlen, A. B., Zack, J. S., & Speyer, C. (2004). Online therapy: Review of relevant definitions, debates, and current empirical support. *Journal of clinical psychology*, 60(3), 269-283. <https://doi.org/10.1002/jclp.10263>
- Shaw, H., & Shaw, S. (2006). Critical ethical issues in online counseling: Assessing current practices with an ethical intent checklist. *Journal of Counseling and Development*, 84(1), 41-53. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2006.tb00378.x>
- Skinner, A., & Zack, J. S. (2004). Counseling and the Internet. *American Behavioral Scientist*, 48(4), 434-446. <https://doi.org/10.1177/000276420427028>
- Sucala, M., Schnur, J. B., Constantino, M. J., Miller, S. J., Brackman, E. H., & Montgomery, G. H. (2012). The therapeutic relationship in e-therapy for mental health: a systematic review. *Journal of medical Internet research*, 14(4), 110. [10.2196/jmir.2084](https://doi.org/10.2196/jmir.2084)
- Sussman, R. J. (2004). Counseling over the Internet: Benefits and challenges in the use of new technologies. *Cyberbytes: Highlighting compelling uses of technology in counseling içinde* (Ed. G.R. Walz & C. Kilkman). <https://eric.ed.gov/?id=ED478216>
- Uysal, S. (2022). *The effectiveness of 10-week online trauma center trauma-sensitive yoga (TCTSY) sessions on interoceptive awareness and depression, anxiety, stress scores.* (Yayınlanmış Doktora Tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul.
- Yastibaş Kaçar, C. (2023). *Meme kanseri tanısı olan kadınlarda travma sonrası gelişim odaklı çevrimiçi grup terapisinin etkililiğinin incelenmesi* (Yayınlanmış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yazıcı, H., Altun, F., Tosun, C. ve Özdemir, M. (2021). Covid-19 Salgının ilk aylarında gözlenen psikolojik problemler ve ruh sağlığı uzmanlarının bu problemlere

- çevrimiçi (online) yollarla müdahale etmeye ilişkin deneyimleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(4), 1460-1484.
<https://doi.org/10.53487/ataunisosbil.900363>
- Yılmaz, F. (2019). *Siber danışmanların bakış açısıyla siber danışmanlık: Fırsatlar ve zorluklar*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). Boğaziçi Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz Dinç, S. (2021). *EMDR odaklı çevrimiçi grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinde psikolojik ihtiyaç doyumunu, psikolojik sağlamlık, psikolojik iyi oluş ve küçük 't' travma üzerindeki etkisi* (Yayınlanmış Doktora Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yurayat, P., & Seechaliao, T. (2022). Undergraduate students' attitudes towards online counseling since the COVID-19 pandemic. *Higher Education Studies*, 12(1), 72-83.
<https://scholar.archive.org/work/4tcgmtkovjchvjyofqlu3cyuny/access/wayback/>
<https://ccsenet.org/journal/index.php/hes/article/download/0/0/46587/49766>
- Yüksel, M. (2022). *Exploring couple and family therapists' adjustment to online therapy in the context of covid-19 from a systemic perspective*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul.
- Yüksel Şahin, F. (2021). Psikolojik danışmanların covid-19'a, yüz yüze ve çevrimiçi psikolojik danışma yapmaya, yüz yüze ve çevrimiçi eğitim almaya ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 496-522.
<https://doi.org/10.21733/ibad.799721>
- Zeren, Ş. G. (2016). Yüz yüze ve çevrimiçi psikolojik danışma: Danışanların sorunları ve memnuniyetleri. *Eğitim ve Bilim*, 40(182). 10.15390/EB.2015.4696
- Zeren, Ş. G. (2020). *Psikolojik danışmada yeni açılımlar ve çevrimiçi psikolojik danışmaya giriş*. Ş.G. Zeren (Ed.), Psikolojik danışmada yeni açılımlar ve çevrimiçi psikolojik danışma: Uygulayıcılar için el kitabı içinde (s. 2-27), (2. Baskı). Ankara: Pegem.
- Zeren, Ş. G. ve Bulut, E. (2018). Çevrimiçi psikolojik danışmada etik ve standartlar: Bir model önerisi. *Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, 8(49), 63-80.
- Zeren, G., Erus, S. M., Amanvermez, Y., Buyruk Genç, A. & Duy, B. (2022). Client's Experiences of Online Counseling: Satisfaction and Therapeutic Alliance. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 51(1), 634-658.
10.14812/cufej.843542
- Zeren, S. G., Erus, S. M., Amanvermez, Y., Buyruk Genç, A., Yılmaz, M. B., & Duy, B. (2020). The Effectiveness of Online Counseling for University Students in

Turkey: A Non-Randomized Controlled Trial. *European Journal of Educational Research*, 9(2), 825-834. 10.12973/eu-jer.9.2.825

SUMMARY

Purpose

This study aims to examine the research on online counseling in Türkiye. In this context, the researches on online counseling in Türkiye were examined according to publication type, study type, study group, and subject matter. In addition, the general results of the studies were examined.

Method

This research was conducted using the qualitative research method. Document analysis technique was used. The study included 34 studies accessed from Google Scholar and YÖK Thesis Center. Some inclusion criteria were determined for the studies in the literature. The first criterion included studies with specific keywords in Turkish and English. The second criterion included the fields of guidance and psychological counseling, psychology and psychiatry. In this context, studies outside the mental health fields were not included. The third criterion excludes studies written in compilations, papers, or reviews other than research articles and theses. The Research Classification Form the researchers prepared was used as a data collection tool. The Research Classification Form includes the publication type, study type, study group, subject matter, and research results.

Conclusion and Recommendations

As a result of the findings, more than half of the studies on online counseling are thesis studies. According to the study type, most studies were conducted using qualitative methods. The most studied topics in this field were mainly within the framework of perceptions towards the online counseling service provided and received and the reflections of the Covid-19 pandemic in the field of mental health. It was determined that studies on online counseling were mainly conducted with clients and then with counselors. In addition, studies examine individuals' preferences and attitudes toward receiving online counseling help in large groups. On the other hand, there are limited studies examining the attitudes of psychological counselors toward online counseling. Future studies on this subject may contribute to the field.

It is seen that the online counseling process brings ethical concerns and certain limitations related to privacy. In this regard, websites providing online counseling services should be checked by higher organizations. According to the general results of the studies conducted in Türkiye, it was found that it is more difficult to develop therapeutic alliances online than face-to-face counseling. In this context, alternative ways of developing therapeutic alliances in online counseling can be investigated.

ORCID

Mehmet Buğra AKALIN ORCID: 0000-0002-8528-9784

Mehmet GÜVEN ORCID: 0000-0002-0134-7562

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu çalışmanın planlanması, yürütülmesi ve yazılı hale getirilmesinde araştırmacılar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu araştırmada herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişiden destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmacıların, araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırma derleme türünde olduğu için etik kurul izni gerektirmemektedir.